

INSTITUT FOR PLANTEPATOLOGI

Månedsoversigt over plantesygdomme

543. Juli 1983

Der blev for juli modtaget indberetninger fra 74 medarbejdere.

Vejret var i det meste af juli måned varmt og med kun små nedbørsmængder.

Temperaturen. De enkelte ugers middeltemperatur blev med normalen i (): 12,8 (15,7), 18,9 (16,2), 18,0 (16,4), 16,2 (16,6) og 17,8 (16,7).

Nedbøren faldt meget sparsomt, og for Jylland-Øerne faldt der kun 16 mm mod normalt 74 mm. Fordelingen i de enkelte amtskommuner blev med normalen i (): Nordjylland 30 (72), Viborg 24 (77), Århus 9 (72), Vejle 10 (79), Ringkøbing 24 (80), Ribe 16 (82), Sønderjylland 12 (80) Jylland i alt 19 (77),

Fyn 9 (66), Vestsjælland 5 (65), Frederiksborg-København-Roskilde 9 (73), Storstrømmen 10 (68), Øerne i alt 8 (68) og Bornholm 10 (60).

SYGDOMME PÅ LANDBRUGSPLANTER

KORN OG GRÆS

Tørke. I slutningen af juli kunne man begynde at se tørkeskade i kornmarkerne. Svend Otto Hansen, Læsø, skriver, at det meget varme og tørre vejr i midten af juli måned bevirkede, at der nu kan ses mange tørkeskader på Læsø. Det står bl.a. også i forbindelse med, at mange vårsædmarker er sået meget sent.

Havrerødsot (Barley yellow dwarf) er set i adskillige vårbygmarker landet over. På Møn er der set meget kraftige angreb i enkelte havremarker sået på lavbundsjord og dermed sået sent. Marker sået på lavbundsjorden til normal tid, hvilket vil sige omkring 1. maj, er kun angrebet svagt og med 20-25% angrebne planter. I marker sået meget sent, hvilket vil sige omkring 1. juni, er der fra 50-75% angrebne planter. Også i en vårhvedemark sået i begyndelsen af maj måned er der set angreb med 5-10% angrebne planter.

Meldug (Erysiphe graminis) har i vintersædmarkerne optrådt med ret udbredte og til tider stærke angreb. Angrebene svinger dog en del i styrke, men i adskillige vintersædmarker, navnlig i de tidligst såede, er der observeret kraftige angreb. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at næsten al vintersæd, både hvede og vinterbyg er blevet sprøjtet med et godt resultat. Kombinationen 2 gange sprøjtning, dels med Bayleton og dels med Tilt, har ofte været nødvendig. Der er tilsyneladende lidt ringere virkning af Sportak, og her er det vigtigt, at der sprøjtes i tide.

Mette Nygaard, Mariager, omtaler ligeledes ret kraftige angreb i vinterhveden, specielt i tætte marker. Melduggen har dog

koncentreret sig til blade og stængler og er ikke gået op i akset. Poul E. Andersen, Horsens, omtaler ligeledes angreb i næsten alle hvedemarker, men at angrebet i juli måned har været uden større betydning, hvilket skal ses på baggrund af, at der er foretaget gentagne sprøjtninger. På Herningegnen skriver H. Dollerup-Nielsen om mere ondartede meldugangreb end sædvanlig. Tidspunktet for sprøjtningen spiller afgørende ind på effektiviteten. Det er galt, hvor der er sprøjtet for sent. G. Bank Jørgensen, Give, omtaler ligeledes ret kraftige angreb i vinterhvede af meldug, som tillige har været svær at bekæmpe. Mange har sprøjtet både 3 og 4 gange, men der er formentlig sprøjtet for sent første gang, således at man ikke har fået midlerne ned i afgrøden. Hans Bertelsen, Nykøbing Sj., omtaler ligeledes besvær med at holde melduggen væk fra de nedre dele af planterne. I de fleste tilfælde har der været tale om meget tæt plantebestand, hvor det har været vanskeligt at få midlerne ned. Samtidig har der været ideelt mikroklima for svampen. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at meldug er set i alle vinterhvedesorter, men specielt i Disponenthveden. Angrebet af meldug har været mindre i Solidhveden, medens der kun har været lidt i Krakahveden. Kaj N. Eriksen, Nykøbing-Falster, omtaler ligeledes, at der specielt i Disponentvinterhveden forekommer stærke angreb, medens Kraka kun har været moderat angrebet. Sent sået og stærkt kvælstofgødet hvede af sorten Vuka har også været stærkt angrebet. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at meldug i vintersæd har været uden betydning i juli måned, bortset fra enkelte sorter i sortsforsøgene, hvor meldugangreb har været helt ødelæggende, som f.eks. i sorten Arminda.

I vinterbygmarkerne har der ligeledes været ret kraftige angreb adskillige steder. Angrebene synes dog at være gået noget i stå i juli måned.

I vinterrugmarkerne har der adskillige steder været kraftige angreb, som man har forsøgt at bekæmpe. Grundet det fugtige vejrlig havde man vanskeligheder ved at køre i afgrøderne, og da mulighederne for at køre igen kom, var afgrøderne tætte, således at midlerne havde vanskeligt ved at trænge ned.

I vårbygmarkerne har angrebet været meget udbredt og til tider med kraftige angreb. Bl.a. har de sent såede bygmarker været udsat for et kraftigt smittetryk og dermed med stærke angreb til følge. Fra Læsø skriver Svend-Otto Hansen således, at der næsten aldrig er set så massive angreb af meldug i byg som i år. 50% af bygmarkerne på Læsø blev sået meget sent, hvilket vil sige efter 1. juni. K. M. Thomassen, Brønderslev, skriver, at der har været voldsomme angreb af meldug i sent sået byg og i byg, der ikke har været sprøjtet forebyggende, f.eks. med Tilt eller Sportak. Hvor der er sprøjtet forebyggende, har melduggen kunnet holdes i skak, også i de sent såede marker. J. Kr. Aggerholm, Ålborg, skriver, at der i normalt udviklede bygmarker kun blev set meldug så sent, at sygdommen kun fik minimal betydning. På de mange sent såede arealer, dvs. arealer sået i begyndelsen til midten af juni, blev der set meget kraftige angreb af meldug. Her blev der anbefalet 2 gange bekæmpelse, og hvor dette ikke er blevet fulgt, støver arealerne nu ved den mindste berøring. Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver ligeledes, at næsten alle vårbygmarker, men specielt de sentsåede, har været stærkt angrebet af meldug. To rettidige sprøjtninger med Tilt har kunnet klare problemet, men de fleste landmænd er kommet for sent med sprøjtningen. Mange af disse marker er først sprøjtet i stadium 9-10. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at angrebene af meldug i vårbyg ikke har været særlig voldsomme, men at mange marker også er blevet sprøjtet, overvejende med Tilt og med god virkning. Det synes, som om der er lidt ringere virkning af Sportak. Angrebene har absolut været stær-

kest, hvor der har været vinterbyg som nabo. Som helhed var situationen dog under god kontrol. Mette Nygaard, Mariager, skriver, at der i de tidligt såede bygmarker ikke er sket nogen synderlig udvikling af melduggen, sådan som det først kunne antages. Mange marker er jo blevet sprøjtet, men selv usprøjtede marker har ikke været særligt angrebet. Værre er det med de bygmarker, der er sået i de første 2 uger af juni. Her har meldugangrebene været meget stærke midt i juli og en meldugsprøjtning har været altafgørende for at redde afgrøden. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at angrebene af meldug i vårbyggen har været helt afhængig af, om der er foretaget bekæmpelse eller ej. I næsten alle marker på Horsenseggen er der dog foretaget bekæmpelse. H. Dollerup-Nielsen, Herning, omtaler ligeledes kraftige angreb i sent sået vårbyg, hvilket vil sige, byg sået i første halvdel af juni. Hvor der er blevet sprøjtet lidt sent, var angrebet af meldug meget kraftigt, hvilket er en tydelig illustration af, at sprøjtning er nødvendig, når planterne står over for et stærkt smittetryk. Kr. Jensen, Kibæk, skriver, at melduggen har været meget udbredt, som det også kunne forventes, og at der er foretaget sprøjtninger i et omfang som aldrig tidligere. Der er tilsyneladende forskel på sorterne mht. angrebsgrad, men ingen sorter går helt fri i 1983. Svend Eg, Brande, omtaler ligeledes meget slemme angreb af meldug i de sent såede marker, hvilket sammen med tørken gør, at flere arealer får direkte misvækst. G. Bank Jørgensen, Give, skriver, at angreb af meldug har været meget stærkt. Den eneste sort, der ikke er set angrebet væsentligt, er sorten Jonna. Niels Uth, Grindsted, skriver, at meldug i byg har været meget kraftigt, især i de sent såede marker. Angrebene har i år nok været lidt kraftigere end i 1979, hvor vi sidst havde ret voldsomme meldugangreb. E. Sandal, Grindsted, skriver ligeledes, at alle sent såede marker har været kraftigt angrebet af meldug. I

flere marker er det set, at der 7-14 dage efter en sprøjtning med Tilt igen har været et ødelæggende angreb. J. Chr. Madsen, Bramming, omtaler ligeledes kraftige angreb af meldug i den sent såede byg, hvilket vil sige byg sået i første halvdel af juni. Sprøjtning med Tilt eller Sportak på 3.-4. bladstadium har reduceret angrebet noget, men 8-14 dage efter var der igen så kraftige belægninger af meldug, at man kunne være i tvivl om, hvorvidt en gentagelse af svampebekæmpelse med nævnte midler ville kunne holde angrebet nede. Det blev dog forsøgt en del steder uden særligt held. Siden har varmen og tørken sat de sent såede bygmarker helt eller delvis i stå, så udsigterne til høst af modent korn nærmest må opgives. I stedet må afgrøden forsøges udnyttet bedst muligt til ensilering. Helge Rasmussen, Nyborg, skriver, at en meget stor del af vårbygmarkerne er blevet sprøjtet mod meldug i juni måned, hvilket har holdt markerne ganske pænt friske på bladene. Hans Bertelsen, Nykøbing Sj., skriver, at der i ubehandlede marker over alt er set stærke angreb. Een gang bekæmpelse gav god virkning, men kunne ikke holde angrebet helt væk. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at meldug er set i vårbyg med angreb i varierende styrke. Sorter med stærke angreb er Ida, Gula, Torkel, Tron og Vega. Svage angreb er set i Triumph og Havila. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen kun om moderate angreb i juli måned. Fra Bornholm skriver Frist Christensen, at stærke angreb af meldug har været meget almindelige navnlig i Gunhildbyg. Også på et areal, der er behandlet med Tilt i juni måned. Enkelte landmænd har behandlet arealer med Gunhild- og Tronbyg 2 gange med et svampebeskyttelsesmiddel.

Goldfodsyge (Gaeumannomyces graminis) har været meget udbredt i vintersæden. Angrebene har været noget mere ud-

bredte og til tider med stærkere angreb end i de sidste mange år, som det også vil fremgå af nedenstående tal.

År	Antal indberetninger	Angreb i %				
		intet	sjældne	heraf stærke	alm. udbr.	heraf stærke
1979	82	40	26	4	34	5
1980	72	33	36	6	31	3
1981	68	15	17	4	68	31
1982	59	31	11	3	58	14
1983	75	7	23	12	70	22

Af de mange indberetninger skal nævnes enkelte. Martin Andersen, Dronninglund, skriver, at der i mange hvedemarker er set pletter, som ved første øjekast synes at skyldes tørkeskade, men ved nærmere undersøgelse er der dog tale om nok så kraftige angreb af goldfodsyge. Angrebene er tilsyneladende værst på lidt sandede jorder. J. Kr. Aggerholm, Ålborg, omtaler ligeledes goldfodsyge som mere udbredt og skadevoldende end sædvanligt. Der er dog også flere hvedearealer end sædvanligt, og adskillige førstegangs hvedeavlere har ikke taget skyldigt hensyn til sædskiftemæssig placering af afgrøden. Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver, at det specielt er vinterhveden, sået efter hvede, der er kraftigt angrebet af goldfodsyge. Der er dog også set hvede, sået på "dårlig" jord, som er angrebet. Knud Jessen, Skive, skriver, at troen på, at man kan sprøjte en dårlig forfrugts betydning væk, har fået et fortjent grundskud hos de "avancerede" landmænd. Stærke angreb i hvede efter hvede eller hvede efter byg er ikke ualmindelige. Mette Nygaard, Mariager, skriver, at der ses mange tilfælde af goldfodsyge i vinterhvede - også i marker, hvor

sædskiftet ikke skulle betinge det. En angrebsgrad på 5% synes dog også kraftigt i en hvedemark, der ellers står grøn, men nu pletvis får nødmodne aks. E. Ellegaard Jørgensen, Allingåbro, omtaler flere og flere hvedemarker, som nu angribes af goldfodsyge. I flere tilfælde har det været i marker, hvor ærter har været forfrugt. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at goldfodsyge er almindeligt udbredt i mange hvedemarker. De tidligste og stærkeste angreb er set i hvede sået efter byg og i hvede med hvede som forfrugt. Disse angreb af goldfodsyge sammen med store regnmængder i foråret, som gav dårlig rodudvikling, sammen med den nu langvarige tørke bevirker, at navnlig hvede efter byg, men også efter hvede, modner for hurtigt og for tidligt. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at goldfodsyge almindeligvis ikke er bemærket i nævneværdigt omfang. I en enkelt hvedemark, hvor forfrugten dels var raps og dels en stribe med vårbyg, blev der set en kraftig depression og delvis nødmodning, hvor forfrugten var byg. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver, at der findes goldfodsyge i de fleste hvedemarker ikke mindst på den svære jord. Det er sine steder slemt i hvede efter byg eller efter hvede. A. S. Asmussen, Svendborg, skriver, at der i den kraftige varme i sidste uge af juli, blev sat en tvangsmodning i gang, som kan ses bl.a. på sent sprøjtede arealer mod knækkefodsyge, på goldfodsygeangrebne arealer samt ved bonitering både på svær lerjord og sandjord. Helge Rasmussen, Nyborg, omtaler mange hvedemarker, hvor der nu ses goldfodsygepletter. Pletterne forstærkes ganske givet af tørken. Det er dog især hvede efter hvede eller efter flere gange byg, hvor goldfodsygen nu ses. H. Bertelsen, Nykøbing Sj., skriver, at den nødmodning, som nu ses i de fleste 2. og 3. års hvedemarker vel skyldes en kombination af goldfodsyge og dårlige vækstvilkår i det hele taget. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at goldfodsyge er set med stærke angreb i hvede, sået efter byg

eller hvede. Stærkest angreb er set i hvede efter byg. Tørken har specielt afsløret goldfodsygen, idet planterne ikke har kunnet forsyne sig med vand på grund af det angrebne rodnet. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der i hvedemarken efter dårlige forfrugter og på lettere jord er set stærke angreb. Frits Christensen, Bornholm, skriver, at angreb af goldfodsyge kun er fundet med svage angreb. De fleste dårlige pletter i hveden skyldes tørken. I vårbygmarkerne er der set en del goldfodsyge, men angrebene bedømmes som forholdsvis moderate. Angrebene bør dog have in mente, såfremt der sås vinterhvede efter flere års byg.

Knækfodsyge (Cercospora herpotrichoides) har i vinterhveden og vinterrugen været meget udbredt og til tider med kraftige angreb. Angrebene har i juli måned været kraftigere end i de nærmest foregående år. Vejrforholdene i maj-juni måned har været gunstige for svampen, samtidig med at det var forbundet med vanskeligheder at foretage bekæmpelse rettidigt i maj måned pga. den megen nedbør. Samtidig var mange marker ret tætte, således at det var forbundet med vanskeligheder at få sprøjtevæsken ned ved basis af planterne. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at knækfodsyge er temmelig udbredt, og at både hvede og rug pletvis er gået helt i leje. En sprøjtning har hjulpet noget, men ikke nok, især hvor angrebsprocenten i foråret var over 30-40. Mette Nygaard, Mariager, skriver, at der i de sidste 2 uger af juli er set mange rug- og hvedemarken, som har lagt sig ned. Mange steder er angrebene kraftigere, end det blev skønnet i maj måned. Selv med en forfrugt som raps, er der set kraftige angreb. Vi har også måttet konstatere, at en sprøjtning mod knækfodsyge i maj måned ikke i alle tilfælde har været tilstrækkeligt. H. M. Andersen, Stevns, skriver, at der nu ses begyndende lysfarvning og bonitering, som startede i begyndelsen af juli og har

bredt sig måneden ud. Førsteårs hvedemarker holder den grønne farve længere end flereårs hvedemarkerne. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at der i næsten alle rug- og hvedemarker nu kan findes øjepletter på stråene. Det synes som om, det især er i sorten Kraka, der ses store lejesædspletter, måske forårsaget af knækkefodsyge, men også kombineret med store kvælstofmængder. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der kun ses moderate angreb i de vinterhvedemarker, hvor der er foretaget bekæmpelse. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at knækkefodsyge i hvede er almindeligt forekommende og flere steder med stærke angreb især i de marker, hvor der ikke i maj måned blev foretaget en beskyttelsessprøjtning. I vårsæden er der primært kun set svage, ubetydelige angreb af knækkefodsyge.

Nøgen bygbrand (Ustilago nuda) har som omtalt i juni månedsoversigt været ret udbredt og med ret kraftige angreb. Angrebene bedømmes i de fleste egne som ret udbredte, men i forskellige sorter. Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver, at hvis tilliden til sædekornsordningen skal opretholdes, bør man forsøge at standse partier med stor risiko for nøgen bygbrand. Jeg har set en mark med 3% angreb, hvilket springer slemt i øjnene.

Gulrust (Puccinia striiformis) er i vinterhvedemarkerne set med ret udbredte og til tider kraftige angreb. Bekæmpelse mod gulrust har ikke alle steder været effektiv, især har det været galt, hvor man er kommet for sent med sprøjtningen i et etableret angreb. Angrebet af gulrust er set værst i sorterne Anja og Vuka, medens Kraka har været langt mindre angrebet. R. Munch-Andersen, Odense, skriver, at ikke alene gulrusten men også melduggen har været svære at holde i ave i år, men at angrebene i de fleste marker kun har været svage takket

være plantebeskyttelse. Derimod har brunrust optrådt kraftigere i marker, hvor det er længe siden, at der er foretaget en svampebekæmpelse. Aage Mølgaard, Slagelse, skriver, at gulrusten har været almindelig udbredt i hveden i år. Da vi nåede ind i juli måned, forekom der også angreb i sorten Kraka. Søren Hansen, Møn, skriver, at der i Anjahvedemarkerne har været særdeles kraftige angreb, som har været vanskelige at holde nede med bekæmpelse. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver, at hvor der er sprøjtet tidligt (stadium 5-6) med Bayleton eller Tilt, og denne sprøjtning er gentaget 3-4 uger senere, nu kun ses minimale angreb af gulrust i sorterne Anja og Vuka. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at gulrustangrebene gik i stå ved indgangen til juli måned, pga. det tørre vejr.

Brunrust (Puccinia recondita) er set i en del hvede- og rugmarker landet over. Angrebene synes dog ikke at være så voldsomme som for gulrustens vedkommende.

Bygrust (Puccinia hordei) er set i en del vårbygmarker landet over, men primært med svage angreb.

Hvedens brunpletsyge (Septoria nodorum) har ikke bredt sig i det tørre vejr i juli. Angrebene betegnes overalt som svage og ubetydelige.

Byggens skoldpletsyge (Rhynchosporium secalis) har i både vinter- og vårbyg optrådt med ret udbredte angreb, som dog på det sidste er gået noget i stå. J. Kr. Aggerholm, Ålborg, skriver, at sygdommen er almindeligt forekommende men kun med svage angreb. I enkelte marker findes der dog stærke angreb, især hvor byg er forfrugt, og pløjning er undladt. Knud Jessen, Skive, skriver, at der blev set ret kraftige an-

greb i begyndelsen af juli måned, men angrebene ebbede ud i tørkeperioden.

Byggens sribesygge (Dreschlera graminea) har i 1983 været uden betydning og er kun set i yderst ringe omfang. Kr. Jensen, Kibæk, skriver, at sribesygge næsten ikke ses mere og da kun, hvor afsvampningen har været undladt.

BÆLGPLANTER

Kransskimmel (Verticillium albo-atrum) har kun optrådt med yderst svage angreb i juli måned.

Gråskimmel (Botrytis fabae). Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver, at gråskimmel i ærter har været ret almindelig.

BEDEROER

Virusgulrot (Beta virus 4) har det meste af juli kun været til stede i meget ringe omfang. Angrebene bedømmes som langt svagere end de nærmest liggende år. De første symptomer viste sig i midten af juli måned, men har i hele juli måned som sagt været meget svage.

Rodbrand (Phoma betae, Pythium spp. o.a.) har i juli måned været meget udbredt og til tider med kraftige angreb. Angrebene bedømmes som kraftigere end i 1981 og 1979, som det også fremgår af tallene fra de sidste 6 år:

År	Antal indberet- ninger	Angreb i %				
		intet	sjældne	heraf stærke	alm. udbr.	heraf stærke
1978	70	42	11	4	47	20
1979	80	25	13	8	62	37
1980	62	57	11	0	32	6
1981	56	18	27	20	55	35
1982	46	46	26	11	28	4
1983	67	15	22	7	63	24

J. Kr. Aggerholm, Ålborg, skriver, at hvor roerne har haft normale vækstbetingelser, har sygdommen ikke været af større omfang. Derimod er det galt mange steder, hvor jorden før eller efter såning af roerne var klasket sammen af for megen nedbør. I disse tilfælde ses ofte betydelige skader af rodbrand i såvel normalt som sent såede marker (primo juni). H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der er ret stærke rodbrandangreb, hvor der kun er 2 til 3 år imellem bederoer i sædskiftet. Mette Nygaard, Mariager, skriver, at det især er 2. års roemarkerne, der er set rodbrand i. En del roer er gået til, men mange har rettet sig meget i løbet af måneden, måske pga. det varme vejr. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at der var slemme angreb af rodbrand i de sent såede roer, så det en overgang så ud til at blive ødelæggende for avlen. Da varmen kom, stoppede angrebet, men der er dog nogle steder efterladt slemme huller i rækkerne. Svend Eg, Brande, omtaler meget udbredte angreb i de tidligt såede roer, hvor der tillige findes en del væltesyge. J. Chr. Madsen, Bramming, skriver, at der i de sent såede bederoer (1.-10. juni) i nogle marker har været så stærke rodbrandangreb, at marken har måttet harves op og erstattes af en rajgræsblanding. Angrebene har

været værst, hvor der kommer bederoer ret ofte på sandjorden. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver, at rodbrand er almindelig i næsten alle roemarken efter den meget våde forsommer. Vi har uens og manglende plantebestand i Nordvestfyns bederomarker. Hans Bertelsen, Nykøbing Sj., skriver, at der under de ugunstige strukturforhold forekom en del rodbrand, men oftest på ejendomme med store bestæninger og hvor roer kommer for tit på samme areal. Aage Mølgaard, Slagelse, skriver, at rodbrand har været meget udbredt i år og værst i de sent såede roer. Årets dårlige jordstruktur er givet en væsentlig årsag, men pH pletanalyser afslører næsten hver gang et alt for lavt reaktionstal på den pågældende jordtype. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver, at der i den faste og iltfattige jord efter den megen regn i maj måned forekom en del rodbrand også på jorde, hvor det normalt ikke ses.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Storknoldet knoldbægersvamp (Sclerotinia sclerotiorum) har i 1983 ikke været det store problem i vinterraps- eller vårrapsmarkerne, selv om det var meget fugtigt i maj måned. Angrebene bedømmes overalt som yderst svage.

KARTOFLER

Bladrullesyge (Solanum virus 14) rynkesyge (Solanum virus 2 (Y)) bedømmes som lidt mere udbredt end i de nærmest foregående år. Der er dog hovedsagelig tale om svage angreb. P. Stendevad, Grindsted, skriver, at der findes stærke virus Y og bladrullesyge i ukontrolleret kartoffelavl. Der er virkelig behov for gennemgribende udskiftning i brugsavlen.

Sortbensyge (Erwinia carotovora var. atroseptica) har været ret udbredt, og til tider med kraftige angreb, hvilket blandt

andet skyldes det fugtige og kølige forår. H. Dollerup Nielsen, Herning, skriver, at sortbensygen nok har været noget mere udbredt end sædvanligt, men at der dog ikke er set de helt ødelæggende angreb, som måske kunne ventes. Svend Eg, Brande, skriver, at der på de kolde jorde ses meget udbredte angreb af sortbensyge. Claus S. Madsen, Roskilde, omtaler specielt kraftige sortbensygeangreb i tidligt lagte kartofler. Specielt bliver sygdommen set på arealer, der har stået under vand på et tidspunkt. Generelt er der ellers kun tale om svage angreb. Frits Christensen, Bornholm, skriver, at sortbensyge i år kun har optrådt meget svagt i kartoflerne. Der har været lidt i sorten Sirtema, men så lidt, at det økonomisk har været betydningsløst.

Kartoffelskimmel (Phytophthora infestans) har i juli måned kun været til stede med svage og som regel betydningsløse angreb. Varsling for kartoffelskimmel blev udsendt den 5. juli, da den begyndte at vise sig enkelte steder i landet. Pga. det tørre vejr i resten af juli måned, udeblev kartoffelskimmelen stort set. I vandede kartofler er der dog set en del skimmel. Herom skriver P. Stendevad, Grindsted, at kartoffelskimmel blev fundet i Dianella, Kaptah, Alpha og de sildige sorter King Edward, Sava, Kennebec og Majestic. Det er mest i de vandede marker, at skimmelen er set trods 2-3 forebyggende sprøjtninger.

Ole Bagger

SKADEDYR PÅ LANDBRUGSPLANTER

KORN OG GRÆS

Havrenematoden (Heterodera avenae) har kun optrådt med få og svage angreb. Kun enkelte steder omtales der angreb bl.a. i enkelte havremarker. Herom skriver Jens Kirkegaard, Brædstrup: "Angreb er konstateret i enkelte havremarker. Det værste angreb er set i en havremark med forfrugt byg gennem flere år. Ved havredyrkning bør man derfor være meget opmærksom på anvendelse af nematodresistente bygsorter". E. Sandal, Grindsted, skriver ligeledes, at der i en havremark med forfrugt byg er set et helt ødelæggende angreb af havrenematoder, og spørgsmålet er, om dette skadedyr ikke bør ofres større opmærksomhed, især her på sandjorden, hvor rodudviklingen i forvejen er svag. Svend Eg, Brande, omtaler enkelte kornmarker, der er så hårdt angrebet, at udbyttet som følge af nematoder kommer under halvdelen af, hvad der ellers ville kunne ydes.

Havrebladlusen (Rhopalosiphum padi) og kornbladlusen (Sitobion avenae) og græsbladlusen (Metopolophium dirhodum) har i juli måned optrådt med udbredte og til tider kraftige angreb. Der har først og fremmest været tale om talrige angreb af kornbladlusen, men også havrebladlusen og græsbladlusen har været udbredte. Angrebene har været lige så kraftige som i tørkeåret 1976, som det fremgår af nedenstående procenttal fra indberetningerne i de sidste 8 år.

År	Antal indberetninger	Angreb i %				
		intet	sjældne	heraf stærke	alm. udbr.	heraf stærke
1976	75	5	9	5	86	62
1977	63	11	11	0	78	26
1978	90	6	14	8	80	30
1979	90	21	22	11	57	14
1980	76	46	31	1	23	1
1981	65	14	15	6	71	17
1982	65	3	14	5	83	55
1983	78	0	11	8	89	54

Angrebene har i 1983 været at finde i det meste af landet, også højt oppe i Jylland. Angrebene var værst i første halvdel af juli måned, medens de tog stærkt af i sidste halvdel af juli. Angrebene af bladlus har været kraftigst i vinterhvedemarkerne, men også i vårbyggen er der set talrige angreb. I adskillige både vinterbyg- og vinterrugmarker er der også set angreb af bladlus, som flere steder har udløst en bekæmpelse. I de fleste år er angreb af bladlus i både vinterbyg og vinterrug uden indflydelse på udbyttet.

I adskillige marker af både vinterhvede og vårbyg er der foretaget bekæmpelse op til flere gange.

Hvedemyg (Contarinia tritici og Sitodiplosis mosellana) har kun optrådt med enkelte og udelukkende svage angreb. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver således, at enkelte hvedeavlere mente at kunne konstatere flyvning af hvedemyggen i dagene umiddelbart før Sankt Hans. Der er dog ikke fundet angreb af hvedemyggens larve endnu.

Sadelgalmyggen (Haplodiplosis equestris) har optrådt med kun få og svage angreb. Angrebene bedømmes som af langt mindre omfang end i 1982, hvor der enkelte steder i landet forekom kraftige angreb. Hans Bertelsen, Nykøbing Sj., skriver herom: "Selv om der tilsyneladende ikke var megen æglægning, må vi i dag konstatere ret udbredte, omend ikke helt kraftige angreb i bygmarker. Angrebene er af et sådant omfang, at man nok skal være ekstra opmærksom på spørgsmålet også til næste år". Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at angreb af sadelgalmyggens larve er fundet på enkelte strå både i hvede og byg. De fundne angreb er dog helt uden økonomisk betydning.

Fritfluen (Oscinella frit). I enkelte havremarker er der set ret kraftige angreb af fritfluens larver. Svend Eg, Brande, skriver således, at i enkelte sent såede havremarker kan der nu ses angreb på næsten samtlige planter. Ligeledes har der været problemer med angreb i rajgræs efter slæt af såvel græs som helsæd. Claus S. Madsen, Roskilde, omtaler ligeledes angreb i enkelte havremarker, hvor toppen er skadet. Angrebet skønnes at have en udbredelse på 10-15% af planterne.

BEDEROER

Bedelus (Aphis fabae) har optrådt med ret udbredte angreb i juli måned. Ved udsendelsen af 5. interne meddelelse den 26. juli forekom der bedelus i 58% af de undersøgte marker, og heraf 28% som stærke, dvs. mere end 25 bedelus pr. 50 planter. Angrebene af bedelus var således udbredte men af svagere karakter end både i 1981 og 1982. Angrebene af bedelus har i det meste af juli måned holdt sig på samme niveau. Aage Mølgaard, Slagelse, skriver således, at bedelusene var meget udbredte i bederoemarkerne i juli måned, og at det har været nødvendigt med 2 gange behandling de fleste steder. H. Møller

Andersen, Hårlev, skriver, at gentagne sprøjtninger har været nødvendige for at holde bedelusangrebet nede. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver, at angreb af bedelus har været almindeligt forekommende i bederoemarkerne, og der er sprøjtet 1-2 gange, oftest med Pirimor G. Frits Christensen, Bornholm, skriver, at der blev set moderate angreb af bedelus i juli måned. Mariehønselarver i ualmindeligt stort antal har været i stand til at holde bestanden af bedelus nede de fleste steder. Der er foretaget nogen sprøjtning med Pirimor G i roemarkerne for ikke at skade mariehønebestanden.

Ferskenlusen (Myzus persicae) har optrådt med ret udbredte og til tider stærke angreb. Angrebene forekom talrigt i midten af juli måned, hvorefter det gik støt tilbage. Ved udsendelse af 4. interne meddelelse den 19. juli forekom der ferskenlus i 62% og heraf 32% som stærke, dvs. mere end 10 ferskenlus pr. 50 planter, medens der ved udsendelsen af den 5. interne meddelelse den 26. juli kun forekom ferskenlus i 59% og her 17 som stærke. Angrebene af ferskenlus må stort set betegnes som forholdsvis udbredt, men med svage angreb, hvilket også virusgulsotangrebet taler for. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Fl., skriver således, at ferskenlus var almindeligt udbredt fra begyndelsen af juli måned. Bekæmpelsen i år har virket tilfredsstillende med Pirimor, som synes at være noget bedre end de systemiske fosformidler. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at der først i juli måned kunne findes enkelte ferskenbladlus i de bornholmske bederoemarker. Sidst på måneden har det ikke været muligt at finde ferskenbladlus, ligesom begyndende angreb af virusgulsot endnu ikke er konstateret.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kållusen (Brevicoryne brassicae) har i det meste af juli måned været ret udbredt til stede på forskellige korsblomstrede kul-

turer, bl.a. også i vårrapsmarkerne. Angrebene bedømmes dog som af langt svagere karakter end i 1982. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at enkelte vårrapsplanter er stærkt angrebet, men ikke i et sådant omfang, at bekæmpelse blev tilrådet. I kålroemarkerne findes da også endnu kun enkelte planter, der er angrebet. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver, at der kan findes få promille rapsplanter tæt besat med kållus, men at der endnu ikke er foretaget noget. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at kållus kan findes stort set i alle rapsmarker, uden at det dog er nogen stor plage. Der er ingen, der endnu har sprøjtet mod kållus. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i næsten alle vårrapsmarker er set svage angreb af kållus på indtil 5% af planterne. Kun enkelte planter var stærkt angrebne. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at kållus er almindeligt forekommende i mange bornholmske rapsmarker. Enkelte planter kan være helt belagt med dem.

Kålmøl (*Plutella xylostella*) har været ret udbredt på alle korsblomstrede planter i mange egne af landet. Angrebene bedømmes som ret udbredte og til tider ret kraftige. Carl Aage Pedersen, Ålborg, skriver, at kålmøllet har optrådt generelt udbredt i korsblomstrede afgrøder. Fra Mariagerøgnen skriver Mette Nygaard, at på et par lokaliteter er set angreb af kålmøllet og dens larve, som har gnavet på skulperne. Arne Hansen, Odder, skriver, at invasionen af kålmøl førte til ondartede angreb på Oddereggen, og hvor ca. 10% af vårrapsmarkerne blev angrebet. Enkelte forsøgte med bekæmpelse ved udsprøjtning af 1-1½ liter parathion, hvilket dog kun gav dårlige resultater. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at angreb af kålmøllarver var almindeligt i vårrapsmarkerne, hvor det helt væsentligt var skulperne det gik ud over. Bekæmpelse er ikke foretaget, da angrebet synes at være for svagt til betaling af en bekæmpelse, og navnlig fordi de fleste larver for-

puppete sig, da angrebet blev konstateret. Der er endnu ikke på Horsenseggen konstateret flyvning af møl eller forekomster af larver i kålroemarkerne. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver, at larver har kunnet findes i de fleste rapsmarker, men kun i ubetydelig grad. A. S. Asmussen, Svendborg, omtaler enkelte rapsmarker, der var meget kraftigt angrebet i sidste uge af juli, men almindeligvis har der kun været tale om lokalt angreb og ofte kun pletvis i marken. R. Munch-Andersen, Odense, skriver, at der er set meget kraftige angreb i sidste halvdel af juli på Langeland, Tåsinge og i det sydlige og østlige Fyn. I det øvrige Fyn er der kun set svage angreb. På Langeland er der blevet set ret kraftige angreb i sidste halvdel af juli måned (Johs. Pedersen, Rudkøbing). Kurt Melander, Rudkøbing, skriver ligeledes, at mange rapsmarker var stærkt angrebet. Hvor rapsmarkerne har været sprøjtet med pyrethroider før eller under blomstring, er angreb af kålmøllets larver ubetydelige. Fra Odsherred skriver Hans Bertelsen, Nykøbing Sj., at kålmøl er forekommende, men tilsyneladende ikke i det store omfang. Torkild Nielsen, Svinninge, skriver, at enkelte marker har været meget hårdt angrebet, hvilket kun kan ses på nuværende tidspunkt, hvor marken nu står med lyse partier i større eller mindre udstrækning. Jørgen Dabelsteen, Næstved, skriver, at mange vårrapsmarker er angrebet stærkt af kålmøllarverne, hvilket vil medføre stærkt reducerede udbytter. Det er tilsyneladende gået hårdest ud over de marker, som kun er behandlet med parathion mod skadedyret. Hvor der har været behandlet med et af pyrethroiderne, ser det ikke ud til at være gået så galt. Angrebet af kålmøl er sådanne steder langt svagere. H. Møller Andersen, Hårlev, skriver, at kålmøl i år blev den store overraskelse. Omkring den 25. juli er der set svære angreb, hvor alt grønt blev pillet af vårrapsplanterne. Det var værst, hvor planterne i forvejen var svage, f.eks. i forpløjningerne og lignende steder. En sprøjtning med

pyrethroider i begyndende blomstring har haft en god effekt. Angrebene er værst, hvor der er sprøjtet tidligt og evt. kun med parathion eller i de få marker, som slet ikke var sprøjtet. Bekæmpelse blev foretaget i en del marker, men angrebet var for langt fremskredet. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at der i mange marker med vårraps nu kan findes skader på skulperne af kålmøllets larver. På Roskildeegnen er der kun få, der har foretaget en bekæmpelse. Søren Hansen, Stege, skriver, at der i mange mønske vårrapsmarker er set meget kraftige angreb af kålmøl og dens larve. I enkelte marker er angrebet på det nærmeste helt ødelæggende for frøudbyttet. Alt grønt er ribbet af. Hvor angrebet er opdaget i tide, er larverne blevet bekæmpet med tilfredsstillende resultat med et af de nye pyrethroider eller malathion. Parathion har derimod haft en alt for dårlig virkning. Marker, som er blevet sprøjtet med et pyrethroid i begyndelsen af juli mod skulpesnudebiller eller glimberbøsser, er næsten helt fri for angreb. Hvor der kun er foretaget en randsprøjtning ses virkningen kun her, medens den øvrige del af marken kan være stærkt angrebet. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angreb af kålmøllets larver har været almindeligt forekommende i vårrapsen. Larverne begyndte at forpuppe sig i de sidste dage af juli måned, så angrebet skønnes at være forbi for i år.

Der er ingen steder foretaget sprøjtning direkte mod angrebene, men hvor der er anvendt et pyrethroid tidligere til bekæmpelse af f.eks. glimberbøsser, har der kun været et svagt eller slet intet angreb af kålmøl. Alle der har sprøjtet med parathion eller lignende midler mod glimberbøsser, har haft angreb af kålmøl.

Kålsommerfugle (Pieris brassicae og P. rapae) har optrådt med yderst svage angreb. Erik Fredenslund, Kolind, skriver således, at der har været bemærkelsesvis få kålsommerfugle i år.

H. Møller Andersen, Hårlev, skriver, at der i de sidste dage af juli blev set udbredt flyvning af kålsommerfugle. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at flyvning af kålsommerfugle hidtil har været mindre end normalt, og at larveangreb endnu ikke er fundet. Der er kun set mindre æglægning på kålplanterne.

Krusesygegalmyggen (Contarinia nasturtii) har kun optrådt med svage angreb, som anses for at være endnu svagere end i 1982.

Skulpegalmyggen (Dasyneura brassicae) har optrådt med noget mere udbredte angreb end i de nærmest foregående år. Angrebene bedømmes de fleste steder som svage. E. Ellegaard Jørgensen, Allingåbro, skriver, at der i enkelte vårrapsmarker synes at være ret kraftige angreb af skulpegalmyggen. I enkelte marker trods flere gange sprøjtning med et insektmiddel. Dette understreger, det ikke er antal sprøjtninger, der betyder noget, men derimod sprøjtetidspunktet. Hans Bertelsen, Nykøbing Sj., skriver, at 2. generation af skulpegalmyg har gjort en del skade i vinterrapsen, hvor op til 10% skulper nu ses angrebne. I vårrapsen er der også angreb, men af langt mindre omfang. H. Møller Andersen, Hårlev, skriver, at der næsten ingen angreb af skulpegalmyg er at se i vårrapsen på trods af en del skulpesnudebilleangreb. Pyrethroidernes virkning på skulpesnudebiller synes at være alt for ringe. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at skulpegalmyg er set i randen af de fleste vinterrapsmarker, specielt hvor der ikke er sprøjtet. Angreb er set i vårraps, men kun med svage angreb. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angrebet af skulpegalmyg i vinterrapsen i år har været meget svagt.

Den lille kålflue (Delia brassicae) har været ret udbredt til stede, men indtil videre er kun set moderate angreb. Erik Fredenslund, Kolind, skriver om angreb i vårrapsmarker, at der dér er set angreb af den lille kålflues larve i samtlige marker. Betydningen skønnes dog ikke at være særlig stor. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at angreb er fundet i kål, især hvor bekæmpelse ikke er foretaget. Der ses ingen angreb hos erhvervsavlere, hvor der er anvendt enten Fura-dan eller Basudin.

Skulpesnudebilleren (Ceutorrhynchus assimilis). Jens Kirkegaard, Brødstrup og Poul E. Andersen, Horsens, skriver begge, at der er set ret kraftige angreb af skulpesnudebiller i vårraps og mere udbredt end tidligere år. På Brødstruppegnen er sprøjtning blevet anbefalet til bekæmpelse af skulpesnudebillerne i sent sået raps.

KARTOFLER

Kartoffelnematoder (Heterodera rostochiensis) er set med noget færre angreb i 1983 end i de nærmest foregående år.

Coloradobilleren (Leptinotarsa decemlineata). I hele juli måned er der konstateret udbredte angreb af coloradobillerne adskillige steder i det sydlige Jylland. I Sønderjylland er der konstateret talrige angreb, som strækker sig til en linie syd for Åbenrå-Esbjerg. I Grindsted Kommune er der fundet en del biller og larver, og enkelte angreb er set så langt nordpå som Herning. P. Stendevad, Grindsted, omtaler en del fund både i marker og haver. G. Bank Jørgensen, Give, omtaler 5 fund registreret i Give Kommune.

GULERØDDER

Gulerodsfluen (Psila rosae). Erik Fredenslund, Kolind, skriver, at der findes mindre angreb i haver end sædvanligt, vel nok på grund af den våde forsommer. Også for landet som helhed betegnes angrebene som svagere end i de nærmest foregående år, selv om angrebene bedømmes lidt mere udbredte end normalt.

Ole Bagger

SYGDOMME OG SKADEDYR PÅ HAVEBRUGSPANTER

Fysiogene forhold. De usædvanlige vejrforhold med kun yderst minimale mængder nedbør og gennemgående meget høje dagtemperaturer har præget mange afgrøder, og dette uanset om det har været muligt at rette op på vandbalancen ved vanding eller ej. Det kan således nævnes, at jordbærrene, på grund af den kraftige varme, modnede meget hurtigt. Da rodsystemet og frugtudviklingen var svækket på grund af for megen væde i forsommeren, blev bærrene gennemgående meget små.

På friland har mange afgrøder yderligere, under de specielle forhold, været præget af, at de er blevet startet under betingelser, hvor det ikke har været muligt at lave en ordentlig jordstruktur ved såning eller plantning tidligere på året.

I væksthuse har de høje varmegrader været meget generende for kulturer, hvor der anvendes mørkelægningsgardiner for at fremme blomsterdannelsen. Det har været næsten umuligt at holde de ønskede temperaturer under disse betingelser.

Pythium og Phytophthora findes almindeligt i potteplantekulturer. Angrebene står ofte i forbindelse med den vanskelige styring af vand og næring i forbindelse med planternes store vandforbrug.

Æbleskurv (Venturia inaequalis). Efter den kraftige udvikling først på året, har svampen ikke spredt sig meget i løbet af måneden; men enkelte nyinfektioner forekommer dog. Disse angreb kan muligvis stå i forbindelse med en lang fugtighedsperiode på grund af dug.

Jordbærmeldug (Sphaerotheca macularis). I løbet af plukkesæsonen har angrebet taget til i Zephyr, specielt er der fundet

stærke angreb, hvor der ikke er anvendt specielle meldugmidler i forsommeren.

Fusarium oxysporum har forårsaget nedvisning i mange kulturer af stikløg. Det typiske for angrebet er, at rodkagen og de nedre dele af løget angribes af svampen og brunfarves. Angrebet må antagelig sættes i forbindelse med det meget våde forår; men symptomerne er først kommet frem nu hvor rodstystemet har skullet sørge for de meget store vandmængder til toppen.

Bladlus (Aphididae). Næsten uanset hvilken kultur der nævnes, har der i løbet af måneden været kraftige angreb af bladlus.

Særlig bør nævnes:

Sitkagranbladlusen (Liosomaphis abietina) har fortsat sin hærgen i de af bladlusen foretrukne granarter, sitkagran og blå- og hvidgran, hvorved disse træer stadig har fået ødelagt store mængder nåle.

Kållusen (Brevicoryne brassicae) har i månedens løb angrebet mange af kålarterne. Det har vist sig, at bladlusen har været ekstra vanskelig at bekæmpe, hvor det ikke har været muligt at vande. Den nedsatte safttransport i de tørkeprægede planter har tilsyneladende været til beskyttelse for lusene.

Kålmøl (Plutella maculipennis) har optrådt med meget stærke angreb i korsblomstrede afgrøder. I mange kulturer af havekål har larverne angrebet helt inde i de små hjerteblade, hvorved bekæmpelsen har været vanskeligjort.

Væksthuspindemider (Tetranychus urticae) har med det gode vejr angrebet mange planter på friland. Bl.a. kan det nævnes, at angreb forekommer både i buskfrugt og træfrugt. Endvidere findes angreb almindeligt i væksthuse. Således forekommer stærke angreb i mange hobbydrivhuse i både agurk og tomat.

Lars A. Hobolth

Statens
Planteavlsvforsøg

ISSN 0107-1319